

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ТУРИЗМУ

ВІСНИК

ЛЬВІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ
ЕКОНОМІКИ І ТУРИЗМУ

Серія: «Економічні науки»

9/2014

Львів
2014

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Львівський інститут економіки і туризму

ББК 65

В 53 Вісник Львівського інституту економіки і туризму [Текст] : зб. наук. ст. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України. Львів: інст-т економіки і туризму ; [редкол.: І. О. Бочан та ін.]. — Львів : ЛІЕТ, 2014. — № 9. — ???? с. : іл., табл. — 300 пр. — ISBN

Bulletin of Lviv Institute of Economics and Tourism [Text] : collection of scientific works / Ministry of Education and Science, of young people and sport of Ukraine, Lviv Institute of Economics and Tourism ; [editor-in-chief Bochan I. O.]. — Lviv : LIET, 2014. — # 9. — ????? p.

Вивітлюються актуальні питання теоретичних і прикладних аспектів економіки, розвитку туристичної індустрії в Україні і, зокрема, в Західному регіоні; аналізуються підходи до створення туристичного продукту й організації спеціальних видів туризму. Особлива увага звертається на вивчення краєзнавства, екологічного супроводу туристичної діяльності та підготовки фахівців для даної галузі.

Для фахівців туристичної галузі, науково-педагогічних працівників, аспірантів і студентів навчальних закладів туристичного профілю.

Topical issues of theoretical and practical aspects of economics of the tourist industry development in Ukraine and particularly in Western region are reflected; approaches to design of tourist product and organizing special kinds of tourism are analyzed. Special attention is given to local studies issues, ecological accompaniment of tourist activity and training specialists for the given branch.

For specialists of tourist sphere, scientific and pedagogical workers, post-graduates and students of tourist educational institutions.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. *Бочан І. О.*, д. е. н., професор — головний редактор;
2. *Завальницька Н. Б.*, к. е. н., доцент, проректор з наукової роботи і туризму — заступник головного редактора;
3. *Берест Р. Я.*, д. і. н., доцент;
4. *Білобога Ю. Л.*, д. т. н., в. о. професора;
5. *Бамба М. Я.*, д. с.-г. н., професор;
6. *Буряк П. Ю.*, д. е. н., професор;
7. *Васильчак С. В.*, д. е. н., професор;
8. *Доманцевич Н. І.*, д. т. н., в. о. професора;
9. *Жук Ю. Т.*, д. т. н., професор;
10. *Задорожний І. М.*, к. т. н., професор;
11. *Лицик І. П.*, к. е. н., доцент;
12. *Лихолат Є. О.*, к. е. н., доцент;
13. *Майкова С. В.*, к. т. н., доцент;
14. *Майовець Є. Й.*, д. е. н., в. о. професора;
15. *Майор О. В.*, к. е. н., доцент;
16. *Михасюк І. Р.*, д. е. н., професор;
17. *Стоколос-Варончук О. О.*, к. філол. н., доцент;
18. *Параняк Р. П.*, д. с.-г. н., професор;
19. *Рекверчук С. К.*, д. е. н., професор;
20. *Сокіл В. В.*, д. філол. н., професор;
21. *Тринько Р. І.*, д. е. н., професор, академик УААН;
22. *Паньків Н. С.*, к. б. н. — відповідальний секретар

Рекомендовано до друку
вченою радою Львівського інституту
економіки і туризму (протокол № ??? від ????)

ISBN

© Львівський інститут
економіки і туризму, 2014
© Автори статей, 2014

УДК 379.85:338.48

Самодай В. П., Темченко Ю. В.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ

Обґрунтовано значення екскурсій у туристичній діяльності, досліджено природні та культурно-історичні ресурси країни у цілому і зокрема в нашому регіоні, що є основою для формування екскурсійних програм.

Ключові слова: екскурсійна діяльність, туристична індустрія, національні багатства країни, атрактивність, туристичний потенціал.

Значення туристичної індустрії для економічного розвитку більшості європейських країн посилюється. Дані Всесвітньої організації туристично-екскурсійної діяльності свідчать про те, що туристично-екскурсійний рух у 2000–2008 рр. у країнах Східної Європи зростав у середньому на 4,8 % щороку. Уважається, що до 2015 р. доходи від туризму у цьому регіоні збільшаться вдвічі, а кількість робочих місць у цій сфері зросте майже на 6 млн чоловік [6].

Дослідивши ринок послуг України, можна констатувати, що він справляє помітний вплив на національну економіку, зокрема туристичний бізнес, розглядається як найбільш перспективний напрям розвитку цього ринку. Україна посідає одне з перспективних місць у світі щодо унікальних туристичних і курортно-рекреаційних ресурсів. Нині туристичною діяльністю в Україні займається понад 1,5 тис. підприємств, на яких працює майже 100 тис. чол. Для обслуговування туристичних потоків використано понад 3 тис. лікувально-оздоровчих закладів, майже 1,5 тис. туристських баз, готелів, мотелів і кемпінгів різних форм власності. За оцінками фахівців, Україна може приймати до 10 млн туристів на рік. Потенціал країни дає можливість розміщення споживачів турпослуг по 1 класу — 20 тис. місць і по туристичному класу — 40 тис. Україна володіє більше ніж 150 тис. пам'яток культури, природи та історії. Так, вік понад тисячу років мають 39 міст країни [6].

В умовах розбудови незалежної України відбувається процес формування нових орієнтирів та концептуальних підходів до економічного і культурного розвитку держави. Невід'ємною частиною національного і культурного відродження країни стає екскурсійна справа, головна мета якої — глибоке пізнання історії, дослідження багатовікових традицій українського народу.

Екскурсійна діяльність є складовою частиною туристичної індустрії, оскільки входить до основних видів послуг, що надаються відпочиваючим під час подорожі: проживання і харчування, транспортне забезпечення і безпосередньо екскурсійне обслуговування. У туризмі екскурсія може виступати як: а) індивідуальна, самостійна послуга; б) додаткова послуга, що не входить у вартість туристичного продукту. Екскурсія може бути надана як екскурсанту, так і туристу. Під час подорожі завжди буде присутній елемент пізнання нового, раніше не баченого; незалежно від географії подорожі туристів (за кордон чи у межах своєї країни), людина отримує незабутні емоції та враження, за допомогою яких формуються нові знання.

На думку В. Бабарицької, екскурсійне обслуговування дозволяє донести до споживача туристичної послуги цілий комплекс знань деяких галузей науки, а саме: економіки, географії, етнографії, екології. У працях

Б. В. Ємельянова значна увага приділяється використанню в екскурсійному процесі основних положень психології і логіки, значення екскурсій подається у вигляді педагогічного процесу [1].

Екскурсійна справа є важливим чинником не тільки освіти, але й виховання, культурного розвитку суспільства, екологічного оздоровлення та економічного зростання країни. Ця галузь туристичної діяльності виконує науково-пізнавальні функції, тісно взаємодіє з красзнавством, пам'яткоохоронною, природоохоронною та музейною роботою. Актуалізація кращих традицій вітчизняного екскурснознавства має важливе значення для національно-культурного відродження країни, підвищення авторитетності української нації на світовій арені.

Слово «екскурсія» походить від латинського «екскурсіо». В українській мові почало вживатися у XIX ст. і спочатку означало «вибігання, військовий набіг», потім «вилазка, поїздка» [7].

Екскурсія — туристична послуга, яка забезпечує задоволення духовних, естетичних, інформаційних та інших потреб туриста або екскурсанта.

У розвинених країнах екскурсії стали складовою частиною подорожі, що привело до появи екскурсійного туризму. Екскурсію також можна вважати рекреаційною діяльністю, що спонукає до соціальної активності, оскільки виконує одночасно кілька важливих функцій — пізнання, спілкування та оздоровлення. Екскурсійна справа на сьогодні є однією з найпоширеніших форм, якою займаються сучасні туристичні фірми, формою діяльності, що дає значні прибутки індустрії туризму. Метою подорожей багатьох громадян України є потреба в ознайомленні з історичними, культурними, природними та іншими об'єктами регіонів України та за кордоном. Прагнення до пізнання чогось нового завжди було невід'ємною частиною життя людини. Екскурсійна діяльність допомагає туристам розкрити світ в інших ракурсах, дізнатися про історію та культуру різних країн, стати активним учасником дотримання традицій певних регіонів та проведення незвичних ритуалів й обрядів народів світу.

Екскурсії включаються до програм турів, тому що вони виступають як процес споглядання природних явищ та мальовничих ландшафтів, сучасних та історичних об'єктів, місць, які мають релігійне призначення, елементів побуту інших народів. Правильно сформовані екскурсії надають атрактивності будь-якому туру і приваблюють споживачів певного туристичного продукту. Кожна країна має туристичний потенціал, який можна використовувати в екскурсійній діяльності. Близько 9400 населених пунктів України налічують понад 70 тисяч об'єктів культурної спадщини [5]. Проте сьогодні не приділяється належної уваги розвитку екскурсійної діяльності: недостатньо розробляються цікаві екскурсійні програми з використанням інноваційних технологій, підготовка екскурсантів повинна здійснюватися на кращому методичному рівні.

Перед Україною постає багато завдань в контексті розвитку туризму, тому що це реальні можливості збагачення бюджету країни, покращання духовного та матеріального становища громадян держави. Потрібно наголосити, що хоча екскурсійна діяльність є невід'ємним компонентом туризму, але, на жаль, лише 5 % із трьох тисяч туристичних підприємств України займаються екскурсійною справою [7].

Щодо туристично-екскурсійного потенціалу Сумщини, то вона має достатні туристичні ресурси, кліматичні умови, приваблює мальовничими берегами численних річок, лісами, що мають важливі рекреаційні властивості, джерелами питної води з цінними лікувальними і смаковими якостями, входить до сімки регіонів, сприятливих для розвитку туризму. Найбільший інтерес у туристів викликають пам'ятки архітектури XVII–XIX ст. у м. Путивль, пам'ятки садово-паркового мистецтва та архітектури у селищі міського типу Кияниця, музеї (художній і декоративно-ужиткового мистецтва, будинок-музей Д. П. Чехова у м. Суми), пам'ятки архітектури XVIII–XIX ст. у містах Ромни, Лебедин та Охтирка [2].

З метою популяризації цього регіону доцільно розробити пішохідну історико-краєзнавчу екскурсію «Маєток Ліщинських — скарби минулого» по унікальних місцях природи та архітектури Кияницького парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Для організації екскурсії необхідно звернути увагу на об'єкти, що знаходяться на території, яка в минулому належала Ліщинським. Представники династій Харитоненків і Ліщинських — це видатні меценати України, які залишили в історії міста Суми і в пам'яті його жителів значний слід. Відомо, що вони пов'язані не тільки спільними справами, а й родинними зв'язками. Іван Герасимович Харитоненко був одружений з Наталією Максимівною Ліщинською (рідна тітка Миколи Ліщинського, власника маєтку). Її батько, купець Максим Семенович Ліщинський, родоначальник династії, в пору одруження

І. Г. Харитоненка на донці мав великі торгові обороти. А Іван Герасимович був тоді скромним завідувачим оптовою торгівлею в сумській фірмі. Саме завдяки родинним стосункам з Ліщинськими відбувається кар'єрний злет І. Г. Харитоненка. З часом уже він сам допомагає Ліщинським. Його рідна племінниця, донька одного із чотирьох його старших братів — Марія Матвіївна, стає дружиною Миколи Йосиповича Ліщинського. Марія Матвіївна стає власницею помістя в с. Кияниця. Так, Ліщинські стали власниками не лише маєтку з розкішним палацом, а й великого цукрового заводу, який колись був першим у цукровій імперії Харитоненків. Предметом гордості Харитоненків і Ліщинських були ліси, де разом з вирубками проводилися лісокультурні роботи, існували лісорозсадники, вирубані площі засаджувалися цінними породами дерев. Це багатство збереглося і досі.

Для проведення екскурсії необхідно розробити маршрут. Маршрут екскурсії — це найбільш зручний шлях проходження екскурсійної групи, який сприяє розкриттю теми і пов'язаний з процесом показу об'єктів. Під час складання маршруту показ об'єктів потрібно проводити в логічній послідовності для якнайповнішого розкриття теми екскурсії; розташування пам'ятників на території, наявність під'їзних шляхів і майданчиків для показу самі по собі вже визначають побудову маршруту; необхідно включати упорядковані зупинки, у тому числі санітарні, а також місця для паркування транспортних засобів. Для правильної організації екскурсії «Маєток Ліщинських — скарби минулого» доцільно використати такий маршрут (рис. 1).

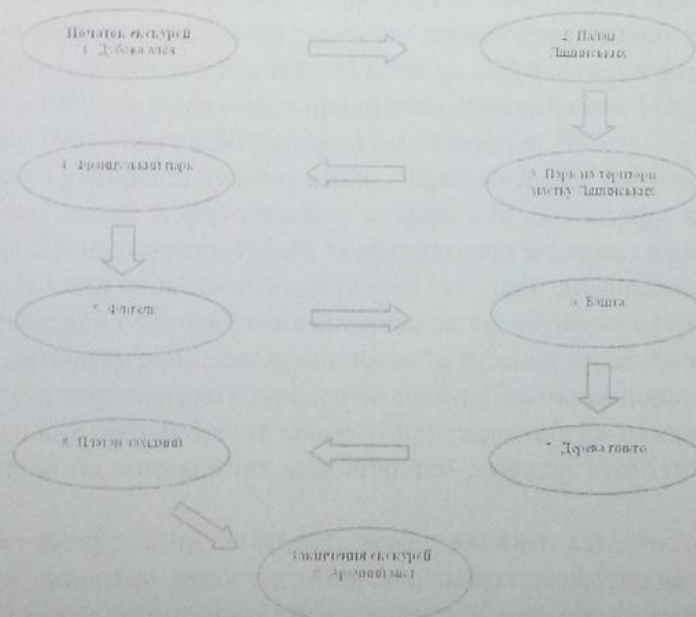

Рис. 1. Маршрут екскурсії «Маєток Ліщинських — скарби минулого»

1. Дубова алея, розташована на під'їзді до маєтку Ліщинських. Відомо, що Іван Герасимович Харитоненко сам висаджував дуби у другій половині XIX ст. уздовж дороги, що вела до палацу. Велетенські дуби, які налічують понад сто років, сягають 1,5–2 м у діаметрі. На сьогодні дубова алея є об'єктом показу під час пізнавальних екскурсій для ознайомлення з красою та історією рідного краю.

2. Палац Ліщинських розташований у селищі Кияниця, що за 30 км на північ від міста Суми. Збудований у 1890 р. у стилі неоренесансу, цегляний, поштукатурений, з використанням декору. Старожили переповідають, що на нижньому поверсі було місце, по якому вели коня по колу, який рухав вентилятор, що подавав нагріте повітря. Другий поверх слугував як підвал. Третій і четвертий надземні поверхи були вишуканими та комфортними житловими кімнатами.

3. Кияницький парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва закладений наприкінці XIX ст., має площу 56 га. Жива дендрологічна колекція Кияницького лісопаркового масиву нараховує 29 видів рослинного світу: гінкгові, тисові, соснові, кипарисові, голонасінні рослини та 25 видів квіткових рослин. Усього понад 100 видів дерев, чагарників і ліан.

4. Французький парк був розбитий навколо будинку з алеями та квітниками, зокрема перед фасадною частиною та з лісової сторони. Прилегла територія була засаджена квітковим різнобарв'ям, адже власниця маєтку дуже захоплювалася квітами. Відомо, що на ярмарках сільськогосподарської продукції, який щорічно проходив у м. Суми на Покровській площі, саме квіткова лавка Ліщинської привертала найбільшу увагу відвідувачів.

5. Флігель, як господарський будинок, споруджений разом з палацом. Це одноповерхова будівля, представлена в тому ж стилі, що і сам будинок. У ній знаходилася кухня, де повари готували їжу для господарів. З історичних джерел відомо, що від флігеля до головного палацу вели навіть потайні підземні ходи.

6. Башта була зведена разом з будинком як елемент, що надавав палацу більшої розкоші. Вона має романтичний вигляд, представлена чотирикутною баштою зі шпилем, прикрашена круглими слуховими вікнами барочної форми. Башта, як елемент будівлі, є невід'ємною частиною показу в оглядових та пізнавальних екскурсіях.

7. Біля башти знаходиться могутнє, екзотичне дерево — платан західний, висотою до 35 м, який має гладеньку кору світло-зеленого кольору. У природі росте в Північній Америці.

8. Гінкго, або священне дерево, — реліктова рослина і єдиний представник свого класу. Одне з найстаріших дерев планети, що збереглося і дотепер. Виникло від первісних голонасінних дерев приблизно 300 млн. років тому, є пращуром сосни та ялини. Гінкго на територію Кияницького парку завіз Микола Ліщинський ще на початку XX ст.

9. Арачлий міст збудовано у неоренесансному стилі, з червоної цегли, що виготовлялася на власному цегляному заводі Харитоненків у с. Нова Січ. Схили яру, через який був покладений міст, викладено рожевим туфом, порода каменю завезена з Європи.

Запропонована екскурсія може проводитися для різних категорій споживачів, без вікових обмежень. Метою екскурсії є приваблення споживачів туристичної сфери як на національному, так і на світовому рівні. Екскурсія надає більшій атрактивності туристичній послугі, яку можуть запропонувати туристичні фірми. При цьому популяризація культурної спадщини нашого регіону зростає завдяки впровадженню таких екскурсій і більш повному використанню потенційних можливостей розвитку туристично-екскурсійної сфери.

Узагалі рівень розвитку екскурсійної діяльності можна вважати каталізатором культурного збагачення країни, чинником переосмислення суспільних пріоритетів народу, показником рівня освіти, художньо-естетичного світосприйняття, політичної зрілості окремих особистостей і суспільства у цілому.

Література

1. Емельянов Б. В. Экскурсоведение [Текст] / Б. В. Емельянов. — М. : Сов. спорт, 2007. — 216 с.
2. Історія екскурсійної діяльності в Україні [Текст] / [Федорченко В. К., Костюкова О. М., Дьорова Т. А., Олексійко М. М.]. — К. : Кондор, 2009. — 166 с.
3. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні [Текст] / В. Ф. Кифяк. — Чернівці : Книги-XXI, 2003. — 300 с.
4. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні [Текст] / В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова. — К. : Вища шк., 2002. — 195 с.
5. <http://diplomukr.com.ua/raboti/21478?mod=diploms>.
6. <http://intkonf.org/fresh-yuv-ukrayina-na-svitovomu-rinku-turistichnih-poslug>.
7. http://tourlib.net/statti_ukr/zinchenko.htm.

Самодай В. П., Темченко Ю. В.

АКТУАЛИЗАЦИЯ ЭКСКУРСИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЕ

Обосновано значение экскурсий в туристической деятельности, исследованы природные и культурно-исторические богатства страны в целом и в частности для нашего региона, что является основой для формирования экскурсионных программ.

Ключевые слова: экскурсионная деятельность, туристическая индустрия, национальные богатства страны, аттрактивность, туристический потенциал.

Samoday V P., Temchenko Y. V.

ACTUALIZATION OF EXCURSION ACTIVITIES IN TOURISM SPHERE

Justified value excursions in tourist activity and investigated the natural, cultural and historical wealth of the country in general and in our region, partially formed interesting excursion programs.

Keywords: excursion activity, tourism industry, national wealth of the country, attraction, tourist potential.

ВІСНИК

Львівського інституту
економіки і туризму

Головний редактор: *Бочан І. О.*

Літературний редактор *Кушнірчук-Ставнича О. М.*

Комп'ютерне верстання та дизайн обкладинки: *Василишин-Грицина Т. М.*

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 12765-1649Р

Підписано до друку 14.05.13. Формат 70x100/16.

Папір офсетний. Гарнітура «Тайме Нью Роман».

Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 26,44.

Наклад 300. Замовлення № 27-06/14.

Львівський інститут економіки і туризму

79007, м. Львів, вул. Менцинського, 8

Тел.: 8(032)255-45-47, 8(032)255-75-11,

тел./факс: 8(032)255-46-94,

e-mail: lebk@org.lviv.net

nvidil@i.ua

Друк ТзОВ «Компанія «Манускрипт»»

79008, м. Львів, вул. Руська 16/3

Тел./факс (032) 261-51-00